

blevet en tværgående analyse af omtrent alle forhold i søfartserhvervet. Det er vel forklaringen på, at værket har kunnet udsendes med støtte fra alle søfartsorganisationerne – blot glimrer Sømandsforbundet ved sit fravær.

Det første bind – ind i krigen – omhandler tiden fra udbruddet af Anden Verdenskrig i sensommeren 1939 til Danmarks besættelse i april 1940 – og det omhandler kun den danske udeflåde – ca. 240 skibe med en samlet besætning på op mod 6.000 mand. Der fremlægges en lang række spændende analyser. Her skal blot peges på forfatterens forsøg på at klarlægge, om de danske rederier havde givet deres skibe forholdsordre i tilfælde af et evt. tysk overfald på Danmark. Tortzen viser, at kun J. Lauritzen havde forudset en sådan situation – og truffet dispositioner i den anledning. Nævnes skal også forfatterens forsøg på at undersøge, om der var givet særlige instruktioner til det danske fyrvæsen. Et spændende, men endnu ikke fuldt oplyst kapitel i den danske neutralitetssejlad mellem september 1939 og april 1940 var de såkaldte Malteserkorsskibe. Både England og Tyskland ønskede at få del i de danske landbrugsvarer og anerkendte i princippet modpartens ret. Resultatet blev, at op mod 36 danske skibe fik lov til at sejle tværs over Nordsøen, blot de var forsynet med det såkaldte Malteserkors. Detaljer i disse skibes sejlad er endnu ukendt, og det er ikke lykkedes at finde et billede af et sådant bemalet skib.

Det er meget karakteristisk, at forfatteren er meget varsom i sine bedømmelser af så vel situationer og begivenheder som i sine personkarakteristikker. Det er en svaghed ved bogen. Der burde nok have været mere fasthed i analyse og konklusioner; nu må læseren selv drage mange delkonklusioner af de talrige fremlagte præ-

misses. Og da dette ene bind er på mere end 700 sider, kan læseren godt blive tabt undervejs.

Det er en imponerende arbejdspræstation, der ligger bag dette værk, der i årene frem mod 1984 på den 9. april vil blive forøget med endnu et bind. Et suk skal dog lyde. Noteapparatet og de interne henvisninger er for besværlige at finde ud af for den interesserede læser, der spørger sig selv om, hvor forfatteren nu har den oplysning fra. Noterne virker, som om forfatterens manuskriptsystem er overført direkte til det trykfærdige manuskript. Det burde have været lavet anderledes overskueligt. På trods af denne indvending vil mange se frem til følgende bind.

Henrik Fode

Sofie-Amalie Høgsbro Østergaard: *Dagbogsblade 1939/45. Et tidsbillede.* (Forlaget Hønsetryk, 1981). 94 s.

Der er tale om en lille pæn publikation omhandlende dagligliv under besættelsen. Der fortælles til familien alt for indforstået til, at det kan have interesse for en større offentlighed. Der er intet særligt nyt.

Ib Gejl

Werner Best: *Den tyske politik i Danmark i de sidste 2½ år af besættelsestiden. En personlig vurdering.* Oversat fra tysk af Lars Ove Peters. (Forlaget Zac, 1981). 85 s.

Dr. Werner Best har noget post festum fundet sig en varm fortaler. Lars Ove Peters har – i øvrigt uden Bests accept og mod hans vilje – udgivet dennes erindringer fra begyndelsen af 50'erne, »Die deutsche Politik in Dänemark während der letzten 2½ Kriegsjahre« i en dansk oversættelse. Det har han

gjort, fordi han ikke synes, at Best var en »skrupelløs barbar« og for at »udfylde et par andre huller i den danske besættelsehistorie, således at vi ved bekæmpelsen af nazismen og alverdens grusomhed når et skridt videre end blot at pege med vores fingre ad mere eller mindre tvivlsomme sydebukke«.

Udgivelsen turde være overflødig. For 30 år siden kunne Bests apologia pro vita sua have været af interesse for et dansk publikum. I dag har vi fået andre og bedre analyser af Bests politik end hans egen fremstilling, således Hans Kirchhoffs »Augustoprøret« fra 1978 og Bjørn Rosengreens »Dr. Werner Best og tysk besættelsespolitik i Danmark 1943-1945« fra 1982.

Som kildeedition kunne udgivelsen have været retfærdiggjort, men i den henseende har Peters leveret et aldeles uanvendeligt stykke arbejde. Vi får ikke den originale tekst, men Peters' oversættelse (der ind imellem vidner om vaklende dansk sprogbrug) af en fotokopi af et maskinskrevet gennemslag, der er i det danske folkebiblioteksystems besiddelse. Dette er, hvad han oplyser i forordet, og det skal man nok blive klog af. (Man tør tro, at der er tale om det eksemplar, der findes på Odense Universitetsbibliotek). Undertiden afbryder han oversættelsen for at give sine egne kommentarer uden altid at få sat slutparentesen. Disse kommentarer yder ikke læseren megen assistance. Hans håndtering af, hvad Best sagde i Århus den 9. februar 1943, skaber kun forvirring hos læseren. Der mangler en begyndelsesparentes, hvis der da ikke er kommet en slutparentes for meget med, og hvorfra det, han kalder »den egentlige tekst«, stammer, oplyses ikke. (Den er hverken fra Besættelsestidens Fakta eller fra Den parlamentariske Kommission).

Side 26 identificerer han sig med

Bests fremstilling af omstændighederne omkring dennes telegram af 8. september 1943 om en jødeaktion i Danmark uden at gøre opmærksom på, at der er andre, der har formuleret synspunkter på denne sag, end Bests forsvarer.

Udgavens største værdi forekommer at være, at den klart demonstrerer, at man skal lade de professionelle om at lave kildeeditioner.

Aage Trommer

Bjarne Nielsen Brovst: *Jødedeportationerne i Danmark og Werner Best*. (Forlaget ZAC, 1981). 194 s., hft.

BNB angiver som grunden til udgivelsen dels sin undren over frifindelsen af Best, sin angst for en fascistisk genkomst samt ønsket om at tegne et portræt af Kim Malte Bruun's bøddele. Portrættet bliver en farce malet med klicheer, angsten forståelig – den deler vi alle, og »argumentationen« for at BNB's forundring over, at Best ikke blev dødsdømt henholdsvis kendt skyldig i ansvaret for jødedeportationerne fremtræder som en ganske ligegyldig sammenhobning af beretninger og dokumenter, der synes at bygge på en tyskertro på, at det er mængden, der gør det!

Udgivelsens manglende overbevisningskraft, som alene kan invalideres ved en metodisk kritik, forstærkes totalt ved BNB's helt åbenbare mangel på overblik (tør man sige kendskab). Best har ikke blot én, men to »højre hænder«, OKW gøres til Oberkommando West (?!), de tyske frikorps efter 1. verdenskrig var »... en slags promilitarisk (!) forening af hjemvendte soldater, der ikke kunne få tiden til at gå ...«. At BNB så for at være korrekt angiver en af Theresienstadt-ghettoens ledere, dr. Paul Epstein, med det ham